

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

3B. ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

(συνέχεια της 1^{ης} ομάδας του Χριστιανικού Κανόνα)

Στον Χριστιανικό Κανόνα στην 1η ομάδα βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης, των “Ιστορικών βιβλίων” υπάρχουν και βιβλία που δεν τα περιέχει ο Ιουδαϊκός Κανόνας όπως τά: A' Έσδρας, Ιουδίθ, Τωβίτ, Μακκαβαίων A', B' και Γ'. Αυτά ονομάζονται “Δευτεροκανονικά” ή “Αναγινωσκόμενα”, ενώ όπως ήδη έχουμε αναφέρει τά βιβλία: Ρούθ, Εσθήρ, Έσδρας, Νεμίας, A' και B' Χρονικών (Παραλειπομένων A' και B'), ανήκουν στην ομάδα του Ιουδαϊκού Κανόνα, που ονομάζεται “Αγιόγραφα”.

Τι είναι τα “Δευτεροκανονικά” ή “Αναγινωσκόμενα” Βιβλία: είναι τα 10 επιπλέον βιβλία που περιέχει ο Χριστιανικός ή Αλεξανδρινός Κανόνας και τοποθετήθηκαν αργότερα σ' αυτή τη συλλογή, ενώ απουσιάζουν από τον Ιουδαϊκό Κανόνα. Είναι τα εξής: A' Έσδρας, Ιουδίθ, Τωβίτ, Μακκαβαίων A', B' και Γ', Προσθήκες στο Δανιήλ (Προσευχή Αζαρίου, ύμνοι των τριών Παίδων, Σωσάννα, Βήλ και Δράκων), προσθήκες στην Εσθήρ, Βαρούχ, Επιστολή Ιερεμία, Σοφία Σειράχ και Σοφία Σολομώντος.

Η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία έχει δεχθεί αυτά τα δευτεροκανονικά βιβλία ως κανονικά. Μερικά γράφτηκαν αρχικά στην ελληνική γλώσσα, ενώ άλλα προϋποθέτουν εβραϊκό ή αραμαϊκό πρωτότυπο. Κατανέμονται σε διάφορα γραμματολογικά είδη: στην ιστοριογραφία (A' Μακκαβαίων), διηγηματογραφία (B' Μακκαβαίων, Γ' Μακκαβαίων, Τωβίτ, Ιουδίθ, Σωσάννα), ποίηση (Προσευχή Αζαρίου, Ύμνος των Τριών Παίδων) και σοφιολογική γραμματεία (Σοφία Σειρά, Σοφία Σολομώντος). Η σπουδαιότητά τους οφείλεται στο ότι βρίσκονται μεταξύ της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Παρέχουν ειδήσεις για την μεταξύ 200 π.Χ. και 100 μ.Χ. θρησκευτική και πολιτική κατάσταση του Ιουδαϊσμού και για τις συνθήκες υπό τις οποίες εμφανίστηκε ο Χριστιανισμός.

Α' ΕΣΔΡΑΣ (ΧΚ)

Το βιβλίο “Α' Έσδρας” δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των έργων της Εβραϊκής Βίβλου. Παρατίθεται από την ελληνική μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο') και τον Χριστιανικό Κανόνα πριν από το βιβλίο του Έσδρα (για τους Ο' είναι ο Β' Έσδρας) και ανήκει στα «Ιστορικά βιβλία». Ο τίτλος του οφείλεται στο ότι αποτελεί μια παραλλαγή του βιβλίου Έσδρας, από το οποίο αντλεί μεγάλο μέρος του περιεχομένου του, αν και διαφοροποιείται στην μορφή από τὰ Έσδρας και Νεεμίας. Αρχικά τα βιβλία Έσδρας και Νεεμίας αποτελούσαν ενιαίο έργο το “Έζρά”, το οποίο διαιρέθηκε σέ Έσδρας (10 κ.) καί Νεεμία (13 κ.). Προηγείται το Έσδρας από τον Νεεμία λόγω των ιστορικών αφηγήσεων.

Κεφάλαια: 9. Χωρίζονται σε 4 μέρη: α. Τα τελευταία χρόνια του βασιλείου του Ιούδα και ο εορτασμός του Πάσχα από τον βασιλιά Ιωσία και τὰ πρώτα χρόνια της Βαβυλώνας αιχμαλωσίας (κ. 1), β. Το διάταγμα του Κύρου (538 π.Χ.) και η επιστροφή των πρώτων αιχμαλώτων (κ. 2) γ. Το έργο του Ζοροβάβελ (= γόνος της Βαβέλ), διοικητή της Ιουδαίας. Αναφέρεται στό πώς ο Ζοροβάβελ κέρδισε την εύνοια του Δαρείου του Α' και στον ρόλο του στην ανοικοδόμηση του ναού της Ιερουσαλήμ (2ος ναός) καθώς και στον κατάλογο των αιχμαλώτων (κκ.3-7) και δ. Η δράση του Έσδρα περιλαμβάνει την επιστροφή των αιχμαλώτων και την αντιμετώπιση των μεικτών γάμων καθώς και την ανάγνωση του Νόμου (κκ. 8-9).

Στόχος του συγγραφέα του βιβλίου του Α' Έσδρας είναι να μας δώσει πολύτιμες πληροφορίες για τη μεταιχμαλωσιακή περίοδο γιατί διασώζει υλικό που δεν αναφέρεται σε άλλες πηγές.

Οι Ναοί της Ιερουσαλήμ:

1ος Ναός του Σολομώντα.

Τον οικοδόμησε ο βασιλιά Σολομώντας (965-927 π.Χ.) μέσα σε 7 χρόνια. Το 597 π.Χ. σύλησαν τα ιερά σκεύη του και 587 π.Χ. ο Ναβουχοδονόσωρ τον κατέστρεψε.

2ος Ναός του Ζοροβάβελ.

Τον οικοδόμησε ο διοικητής της επαρχίας της Ιουδαίας όταν επέστρεψε το πρώτο κύμα των εξορίστων από την Βαβυλώνα. Ο Κύρος παρέδωσε στον Ζοροβάβελ τα ιερά σκεύη του ναού και του έδωσε εντολές για τις εργασίες, οι οποίες ανεστάλησαν 2 φορές. Το 70 π.Χ. ο Πομπήιος τον έκαψε και τον κατέστρεψε ολοσχερώς.

3ος Ναός του Ηρώδη.

Ο βασιλιάς Ηρώδης ο Μέγας ανέλαβε το 37 π.Χ. Η έναρξη των εργασιών ανοικοδομησης του ναού άρχισαν το 20 π. Χ. και διήρκεσαν 17 μήνες. Είναι ο Ναός που υπάρχει στα χρόνια του Ιησού Χριστού.

ΕΣΔΡΑΣ ή Β' ΕΣΔΡΑΣ

Το βιβλίο “Εσδρας” ή “Β' Έσδρας” αποτελεί συνέχεια των βιβλίων των Χρονικών (Ο': Παραλειπομένων Α' και Β') όπου μαζί με το βιβλίο του “Νεεμιά” αποτελούσαν πιθανότατα ενιαίο έργο. Το βιβλίο αυτό λαμβάνει το τίτλο του από τον ομώνυμο ιερέα και γραμματέα Έσδρα, του οποίου ο ρόλος και η δράση του ήταν καθοριστοί στην οργάνωση της μεταιχμαλωσιακής ιουδαϊκής κοινότητας. Στον Χριστιανικό Κανόνα φέρει τον τίτλο “Β' Έσδρας” επειδή προηγείται και προτάσσεται τό Α' Έσδρας και ανήκει στα «Ιστορικά βιβλία». Στην Ιουδαϊκή Βίβλο κατατάσσεται στην ομάδα που φέρει τον τίτλο “Αγιόγραφα” πριν από τα τελευταία βιβλία των Χρονικών Α και Β'.

Κεφάλαια: 10. Χωρίζονται σε 3 μέρη: α. Το διάταγμα του Κύρου (538 π.Χ.) επιτρέπει την πρώτη επιστροφή των πρώτων εξορίστων υπό την αρχηγία του Ζοροβάβελ, ο οποίος ορίζεται διοικητής της Ιουδαίας (κκ. 1-2), β. Ο Ζοροβάβελ προχωρά στην ανοικοδόμηση του ναού το 516 π.Χ. αν και συνάντησε πολλές δυσκολίες μέχρι την ολοκλήρωση του έργου (κκ. 3-6) και γ. Η επιστροφή της δεύτερης ομάδας εξορίστων επιστρέφει μετά από εντολή του βασιλιά Αρταξέρξη και υπό την αρχηγία του Έσδρα ο οποίος ήταν ιερέας και γραμματέας του και το όνομά του σήμαινε “βοήθεια”, “βοήθησε”. Θεωρείται πρωτεργάτης της αναγέννησης και πατέρας του Ιουδαϊσμού. Αναλαμβάνει παίρνοντας αυστηρά μέτρα όπως για παράδειγμα έπεισε τον λαό να διαλύσει τους μεικτούς γάμους που είχαν συνάψει και τόνισε την πιστότητα του Θεού στις υποσχέσεις του προς λαό, ο οποίος κι εκείνος με τη σειρά του θα γίνει πιστός τηρητής του νόμου του Θεού. Οι αρχές πάνω στις οποίες στηρίχτηκε η οργάνωση της νέας ιουδαϊκής κοινότητας (536- 433 π.Χ.) συνοψίζονται στο τρίπτυχο: εκλεκτός λαός- ναός – νόμος, δηλαδή η οργάνωση γίνεται με βάση τον Μωσαϊκό Νόμο γι' αυτό θεωρείται **ισάξιος με τον Μωϋσή**. (κκ. 7-10).

Στόχος του συγγραφέα του βιβλίου του Β' Έσδρας είναι να μας παρουσιάσει μια συνθετική εικόνα της αναγέννησης του λαού του Θεού μετά τον ισχυρό κλονισμό που δέχτηκε εξαιτίας της Βαβυλώνιας αιχμαλωσίας (587-538 π.Χ.).

ΝΕΕΜΙΑΣ

Το επόμενο βιβλίο φέρει ως τίτλο το όνομα «Νεεμίας». Ο Νεεμίας υπήρξε πολιτικός διοικητής της περσικής επαρχίας της Ιουδαίας και έδρασαν κατά την ίδια εποχή με τον Έσδρα των οποίων η δράση ήταν ταυτόχρονη και αναφερόταν στο ενιαίο βιβλίο που ήταν αρχικά ενωμένο με τον Έσδρα. η δράση του αναφέρεται στο ομώνυμο βιβλίο. Στον Χριστιανικό Κανόνα το βιβλίο ανήκει στα «Ιστορικά βιβλία», ενώ στην Εβραϊκή Βίβλο το όνομα του Νεεμιά σημαίνει “παρηγόρησε ο Γιαχβέ” και ανήκει στα «Αγιόγραφα».

Κεφάλαια: 13. Χωρίζονται σε 5 μέρη: α. Η αποστολή του Νεεμιά στην Ιερουσαλήμ κατ' εντολήν του βασιλιά Αρταξέρξη και ο διορισμός του ως πολιτικού διοικητή (κκ. 1-2,20), β. Η ανοικοδόμηση των τειχών της πόλης της Ιερουσαλήμ (ως κύριο μέλημα του Νεεμιά), η ολοκλήρωσή του και οι αντιξοότητες (κκ. 3-7) γ. Μέτρα για την ανακούφιση των φτωχών. Η επίσημη ανάγνωση του Νόμου (424 π.Χ.) και ο πανηγυρικός εορτασμός της γιορτής της Σκηνοπηγίας, η δημόσια εξομολόγηση των αμαρτιών του λαού και η υπόσχεσή του για πιστή τήρηση του νόμου (κκ. 8-1). δ. Στη συνέχεια αναφέρονται κατάλογοι ονομάτων των Ιουδαίων που επέστρεψαν και εγκαταστάθηκαν στην Παλαιστίνη (κκ.11-12). ε. Κλείνει το βιβλίο με την περιγραφή των εγκαινίων των τειχών της Ιερουσαλήμ και την αναφορά στα συμπληρωματικά μέτρα του Νεεμιά για την οργάνωση της κοινότητας. Το έργο ολοκληρώνεται με σύντομη έκθεση της δεύτερης αποστολής του Νεεμιά στην Ιουδαία μετά από ένα διάστημα απουσίας του στην Περσία.

Θέματα του βιβλίου αποτελούν η ανοικοδόμηση των τειχών της Ιερουσαλήμ, η θέσπιση της εορτής της Σκηνοπηγίας, η δημόσια εξομολόγηση του αμαρτωλού λαού, 5

η ανακούφιση των φτωχών, η επίσημη ανάγνωση του Νόμου από τον Έσδρα (424 π.Χ.) και το επίσημο κλείσιμο της Θεοπνευστίας και η υπόσχεση του λαού για την πιστή τήρηση του Νόμου έτσι γίνεται η ανανέωση της διαθήκης του λαού και του Θεού μετά τη βαβυλώνια αιχμαλωσία, η οργάνωση της ιουδαϊκής κοινότητας με απόλυτη εμπιστοσύνη στο Θεό. Μιλάει για την συχνή προσευχή και την ευσέβεια.

Στόχος του συγγραφέα του βιβλίου του Νεεμία: ο ίδιος με του βιβλίου του Έσδρα: η αναγέννηση του λαού του Θεού μετά τη Βαβυλώνια αιχμαλωσία. Ο Νεεμίας έχει και υπηρετεί τις ίδιες ιδέες με τον Έσδρα και εκτελεί την αποστολή του για να αναδιοργανώσει της ιουδαϊκής κοινότητας με απόλυτη εμπιστοσύνη στο Θεό, στον οποίο προσεύχεται συχνά. Στη δράση των Έσδρα και Νεεμία ο συγγραφέας βλέπει να αναβιώνει έστω και μερικώς, το θεοκρατικό ιδεώδες, έτσι όπως ο ίδιος το παρουσίασε στα βιβλία των Χρονικών.

BABΥΛΩΝΙΑ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ 587 -536 π.Χ.

Διάταγμα Κύρου 538 π.Χ. επιτρέπει να επιστρέψουν οι Ιουδαίοι εξόριστοι στην πατρίδα τους την Ιουδαία και την πόλη της Ιερουσαλήμ. Έτσι από τό 536 π.Χ. έως το 433 π.Χ. οι Ιουδαίοι εξόριστοι επιστρέφουν στην πατρίδα τους τμηματικά σε 3 ομάδες υπό την αρχηγία:

1η του Ζοροβάβελ (=γόνος της Βαβέλ), διοικητή της επαρχίας της Ιουδαίας. Μαζί του επιστρέφει και ο Ιησούς ο αρχιερέας (536 -515 π.Χ.)

2η του Έσδρα ιερέα

3η του Νεεμία πολιτικού διοικητή της περσικής επαρχίας της Ιουδαίας

ΕΣΘΗΡ

Το βιβλίο «Εσθήρ» φέρει ως τίτλο το όνομα της κεντρικής ηρωίδας του, μιας νεαρής Ιουδαίας, η οποία ως σύζυγος του βασιλιά των Περσών, του Αρταξέρξη Α' έσωσε τους συμπατριώτες της και το όνομά της συνδέθηκε με το Ιουδαϊκό εορτολόγιο.
Εσθήρ σημαίνει “Αστέρι” ή Νεάνιδα και αντιστοιχεί με τη βαβ. θεά Ιστάρ, ο Μαρδοχαίος με τον Μαρδούκ, και ο Αμάν με τον Χουμαν.

Το κείμενο του έργου σώζεται σε δύο βασικές παραλλαγές: μιά γραμμένη πρωτοτύπως στα εβραϊκά και μία εκτενέστερη στα ελληνικά, που μαρτυρείται από την ελληνική Μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο'). Κατατάσσεται στον Χριστιανικό Κανόνα στα «Ιστορικά βιβλία», ενώ στην Εβραϊκή Βίβλο ανήκει στην τρίτη ομάδα των Βιβλίων, στα «Αγιόγραφα».

Κεφάλαια: 10. Χωρίζονται σε 4 μέρη (*με το πράσινο χρώμα είναι οι ελληνικές προσθήκες):

1α. Το όνειρο του Μαρδοχαίου (στην αρχή του βιβλίου) (Α,1-17)

1. Η Εσθήρ γίνεται βασίλισσα (κκ. 1-2)

2. Ο Αμάν σχεδιάζει τον αφανισμό των Ιουδαίων (κκ. 3-5)

2α. Το διάταγμα του βασιλιά κατά των Ιουδαίων (μετά το 3,13) (Β,1-13).

2β. Η προσευχή του Μαρδοχαίου (μετά τό 4,17) (Γ,1-9)

2γ. Η προσευχή της Εσθήρ (Γ,10-24),

2δ. Η παρουσίαση της Εσθήρ στο βασιλιά (μετά το 5,1 και 5,2 Δ,1-6, 7-8)

3. Το σχέδιο του Αμάν ναυαγεί (κκ.6-7),

4. Οι Ιουδαίοι εκδικούνται τους εχθρούς του (κκ. 8-10)

4α. Το διάταγμα του βασιλιά υπέρ των Ιουδαίων (μετά το 8,12) (Ε,1-21)

4β. Η ερμηνεία του ονείρου του Μαρδοχαίου (μετά το 10,3) (ΣΤ,1-11).

Θέμα του βιβλίου «Εσθήρ» αποτελεί η σωτηρία των Ιουδαίων της Περσίας από την επιβολή των εχθρών τους μέσω της παρέμβασης της Εσθήρ στον Αρταξέρξη, σύζυγό της και βασιλιά των Περσών. Ο ανώτατος αξιωματούχος Αμάν συνωμοτεί κατά του βασιλιά και σχεδιάζει να εξολοθρεύσει τους Ιουδαίους κατορθώνοντας μάλιστα να πάρει τη σχετική άδεια από τον βασιλιά και να κληρωθεί η 14^η του μηνός Αδάρ (Φεβρουάριος -Μάρτιος) ως ημέρα αφανισμού των Ιουδαίων. Η Εσθήρ, καθοδηγούμενη από το θείο της Μαρδοχαίο, αποκαλύπτει στο βασιλιά την ταυτότητά της και τη συνωμοσία του Αμάν. Τελικά πετυχαίνει να πάρουν άδεια άμυνας οι Ιουδαίοι (δεν επιτρεπόταν να ανακληθεί το διάταγμα του βασιλιά) κι έτσι ανατρέπει πλήρως το σχέδιο του Αμάν και τη γενοκτονία των Ιουδαίων. Ο Αμάν οδηγείται στην αγχόνη και οι Ιουδαίοι εκδικούνται σκληρά, φονεύοντας χιλιάδες εχθρούς τους. Τα γεγονότα διαδραματίζονται κατά τη μεταιχμαλωσιακή περίοδο 486-465 π.Χ. Σε ανάμνηση του γεγονότος αυτού θεσπίστηκε κατά τον 2ο αι. π.Χ. η ιουδαϊκή γιορτή των “Πουρίμ” ή εορτή των “Κλήρων” για να θυμίζει τη σωτηρία των Ιουδαίων της Περσίας από τους διωγμούς (προέρχεται από τη βαβ. λέξη “πουρ” = κλήρος γιατί με κλήρο ορίστηκε η μέρα έναρξης του διωγμού) ονομάζεται και “Μαρδοχαϊκή ημέρα” .

Σκοπός του συγγραφέα: Ο συγγραφέας αντλώντας στοιχεία από τη λαϊκή εθνική παράδοση περιγράφει τις περιπέτειες των Ιουδαίων της διασποράς με δραματικό τρόπο και έντονα εθνικιστικό πνεύμα που συχνά φτάνει μέχρι την υπερβολή. Αυτό δικαιολογείται από το λογοτεχνικό είδος του βιβλίου και το πνεύμα της εποχής. Θέλει να τονίσει ότι η πρόνοια του Θεού είναι αυτή που κινεί τα νήματα της ιστορίας, γι’ αυτό και οι ήρωες του έργου θέτουν με εμπιστοσύνη τον εαυτό τους στην υπηρεσία του Θεού, ο οποίος πραγματοποιεί το σχέδιό του, ακόμη και όταν τα όργανά του δείχνουν αδυναμία. Ο Θεός τους προστατεύει και δεν τους αφήνει έξω από την πρόνοιά του μετατρέποντας το πένθος σε ευτυχία. Παράλληλα ο συγγραφέας εξυμνεί την δύναμη και την πίστη της γυναίκας.

ΙΟΥΔΙΘ (ΧΚ)

Το βιβλία «Ιουδίθ» τιτλοφορείται από την κεντρική ηρωίδα του, την Ιουδίθ η οποία με το θάρρος και την πίστη της στο Θεό σώζει την πατρίδα της από την καταστροφή που θα έφεραν οι Ασσύριοι. Το πρωτότυπο κείμενο δεν σώζεται και δεν συγκαταλέγεται μεταξύ των βιβλίων της Εβραϊκής Βίβλου. Παρατίθεται από την ελληνική μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο') και κατατάσσεται στα «Ιστορικά Βιβλία» της Π.Δ. επειδή το περιεχόμενό τους αναφέρεται στη σωτηρία της μικρής πόλης Βαιτυλούα από την πολιορκία των εχθρών. Η Ιουδίθ, μια νέα Ιουδαία χήρα, κατορθώνει με την εμπιστοσύνη της στο Θεό να εμπυχώσει τους πολιορκημένους συμπατριώτες της και να σκοτώσει τον Ολοφέρνη, τον αρχηγό των εχθρικών στρατευμάτων, τα οποία πανικοβάλλονται και αποχωρούν. Παρ' ότι ο λαός την τίμησε για το κατόρθωμά και την προσφορά της, η ίδια παραμένει ταπεινή και δοξολογεί τον Θεό για την βοήθειά Του. Πιστεύει ακράδαντα ότι κύριος του κόσμου και της ιστορίας είναι ο Θεός.

Κεφάλαια βιβλίου Ιουδίθ: 16. Χωρίζονται σε 3 μέρη: α. Η εκστρατεία του Ολοφέρνη και η πολιορκία της Βαιτυλούα (κκ. 1-7), β. Ο ηρωϊσμός της Ιουδίθ (κκ. 8-13) και γ. Η νίκη κατά των εχθρών (κκ. 14-16).

Σκοπός του συγγραφέα: Η συγγραφή του βιβλίου γίνεται στα ελληνικά μετά την Μακκαβαϊκή εξέγερση (167-160 π.Χ.) Ο συγγραφέας εκθέτει τα ιστορικά γεγονότα συνοδευόμενα με παραινέσεις κάνοντας την αφήγησή του συναρπαστική, διδακτική, ρεαλιστική και μή προβλέψιμη. Χωρίς να καταργεί τον ιστορικό χαρακτήρα του βιβλίου, διακηρύσσει την αλήθεια ότι κύριος του κόσμου και της ιστορίας είναι ο Θεός.

Για τον σκοπό αυτό αφηγείται μιά ιστορία στην οποία πρωταγωνιστού πρόσωπα από διαφορετικές εποχές. Γραμμένη σε μια εποχή, κατά την οποία ο μικρός ιουδαϊκός λαός αγωνίζεται κατά της πολιτικής των Σελευκιδών, τονίζει την παντοδυναμία του Θεού, ο οποίος σώζει τον λαό του με τα αδύναμα χέρια μιας γυναίκας. Ο Θεός δεν εγκαταλείπει τον μετανοούντα λαό του, όταν αυτός κινδυνεύει και τον σώζει με την μεσολάβηση ενός αφοσιωμένου σ' Αυτόν προσώπου.

Ιουδίθ= Ιουδαία. Αναδύεται και δρα λυτρωτικά για τον λαό της, τολμηρή και ευσεβής με τη βοήθεια του Θεού σώζει τον λαό της από τους Ασσυρίους και τον Ολοφέρνη. Προετοιμάζεται πριν την αποστολή της: Κάνει τα θρησκευτικά της καθήκοντα, όπως έκαναν οι Ισραηλίτες δηλαδή επί τρία συνεχόμενα βράδια έβγαινε στο φαράγγι (ποταμό) της Βαιτυλούα και έπαιρνε το λουτρό της στη νεροπηγή που βρισκόταν κοντά στο στρατόπεδο. Όταν τελείωνε, προσευχόταν στον Κύριο τον Θεό του Ισραήλ να την οδηγήσει στο σχέδιό της για να δοξαστεί ο λαός του. Μετά έμπαινε καθαρή στη σκηνή της κι έμενε εκεί όλη την ημέρα έως το βράδυ, που της έφερναν το φαγητό. Έτσι την τέταρτη ημέρα ολοκληρώνει την αποστολή της αποκεφαλίζοντας τον Ολοφέρνη και τρομοκρατώντας τους Ασσυρίους που τράπηκαν σε φυγή. Είχε βαθειά την πεποίθηση ότι ο Θεός που ήταν μαζί της την βοήθησε και απέδειξε ακόμη μια φορά στον Ισραήλ τη δύναμή του και την εξουσία του ενάντια στους εχθρούς του λαού του.

ΤΩΒΙΤ (ΧΚ)

Το βιβλίο «Τωβίτ» φέρει ως τίτλο το όνομα ενός ευσεβούς Ιουδαίου της διασποράς ο οποίος είναι ένας από τους ήρωες της ιστορίας που αφηγείται ο ίδιος. Η γλώσσα του πρωτοτύπου (εβραϊκή, αραμαϊκή ή ελληνική) είναι άγνωστη. Το έργο παρατίθεται από την Ελληνική Μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο') και στον Χριστιανικό Κανόνα το βιβλίο κατατάσσεται στα «Ιστορικά Βιβλία» της Π.Δ. ενώ απουσιάζει από την Εβραϊκή Βίβλο.

Κεφάλαια βιβλίου Τωβίτ: 14. Χωρίζονται σε 7 μέρη: α. Οι δοκιμασίες και οι προσευχές του Τωβίτ (κκ. 1-3), β. Οδηγίες του Τωβίτ προς τον Τωβία (κ.4), γ. Το ταξίδι του Τωβία και του Ραφαήλ (κκ. 5-6), δ. Ο γάμος του Τωβία με τη Σάρρα (κκ. 7-9), ε. Η επιστροφή από τό ταξίδι και η θεραπεία του Τωβίτ (κκ. 10-11), στ. Η αποκάλυψη της ταυτότητας του αγγέλου Ραφαήλ (κ. 12) και ζ. Ο ευχαριστήριο ύμνος του Τωβίτ και οι συμβουλές προς τον Τωβία (κκ. 13-14).

Θέμα: Οι δοκιμασίες και οι περιπέτειες δύο συγγενικών ιουδαϊκών οικογενειών, του Τωβίτ και του Ραγουήλ, οι οποίες ζούσαν στη Νινευή και στα Εκβάτανα αντίστοιχα. Ο Τωβίτ χάνει την περιουσία του και τυφλώνεται, ενώ η κόρη του Ραγουήλ, η Σάρρα, χάνει διαδοχικά επτά συζύγους, οι οποίοι πεθαίνουν την πρώτη νύχτα του γάμου της. Με παρέμβαση του Θεού τα προσωπικά δράματα μεταστρέφονται σε ευτυχία: Υπό την καθοδήγηση του αγγέλου Ραφαήλ, ο Τωβίας, ο γιός του Τωβίτ, παίρνει ως σύζυγό του τη Σάρρα και θεραπεύει τον πατέρα του.

Το βιβλίο «Τωβίτ» στηρίζεται σε μιά παλιά, ευρύτατα διαδεδομένη λαϊκή παράδοση και συνιστά μια δημώδη αφήγηση με έντονα διδακτικό -παραινετικό χαρακτήρα. Το όνομα του Τωβίτ σημαίνει “αγαθότητά μου”.

Σκοπός του συγγραφέα: Ο συγγραφέας είναι ένας ευσεβής Ιουδαίος κατά την εποχή του βασιλιά των Ασσυρίων Σαλμανάσαρ, δηλαδή από το 200 π.Χ. έως το 140 π.Χ. Δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία στην ακρίβεια των ιστορικών και γεωγραφικών δεδομένων της αφήγησης, την οποία χρησιμοποιεί απλώς ως πλαίσιο για τη διατύπωση της διδασκαλίας του. Οι διάφοροι χαρακτήρες του έργου προβάλλονται ως πρότυπα της ιουδαϊκής ευσέβειας, διδάσκεται η εμπιστοσύνη στο Θεό και η υποταγή στο νόμο του και τονίζεται η σημασία της οικογένειας και του γάμου. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται: α) στον ρόλο των αγγέλων (αγγελολογία) ως οργάνων της πρόνοιας του πανάγαθου Θεού, ο οποίος είναι υπερβατικός, πάντα παρών, ευεργετεί τους πιστούς του και δέχεται τις δεήσεις των αγγέλων. β) Ο Θεός επιτρέπει τις δοκιμασίες των ευσεβών ανθρώπων, όμως ποτέ δεν τους εγκαταλείπει, αλλά πολλές φορές ανταμείβει την αρετή τους και στην παρούσα ζωή. γ) Η ελεημοσύνη είναι αρετή πλουσίων και φτωχών και δ) η ειλικρινής προσευχή αγιάζει τον βίο τους.

Α' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ (ΧΚ)

Βιβλία “Μακκαβαίων” ονομάζονται τα έργα που αναφέρονται σε γεγονότα της μακκαβαϊκής περιόδου. Το όνομα “Μακκαβαίος” δόθηκε ως παρωνύμιο στον Ιούδα, ηγέτη της Ιουδαϊκής επανάστασης του 166 π.Χ. εναντίον του ηγεμόνα του βασιλείου των Σελευκιδών Αντιόχου Δ' του Επιφανούς. Το επίθετο είτε προέρχεται την εβραϊκή λέξη “μακκέβεθ” (=σφυρί) ή την αραμαϊκή αντίστοιχη της “μακκαμπά” (= σφύρα), οπότε μπορεί να σημαίνει αυτόν που σφυροκόπησε τους εχθρούς του. Επίσης μπορεί να έχει σχέση με κάποιο ιδιόμορφο σχήμα του κεφαλιού του, είτε συντετμημένος τύπος του ονόματος “Μακκαβγιάχου” (= αυτόν που είναι ορισμένος από τον Κύριο). Το ίδιο επίθετο χαρακτηρίζει στη συνέχεια και τους διαδόχους του Ιούδα, παράλληλα με το οικογενειακό τους όνομα “Ασμοναίοι”.

Το «Α' Μακκαβαίων» γράφτηκε πρωτοτύπως στά εβραϊκά, αλλά το κείμενο αυτό χάθηκε και σώζεται μόνο στα ελληνικά, οπότε δεν συμπεριλαμβάνεται στην Εβραϊκή Βίβλο. Στον Χριστιανικό Κανόνα και στην Ελληνική Μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο') το βιβλίο αυτό κατατάσσεται στα «Ιστορικά Βιβλία» της Π.Δ.

Κεφάλαια Α' Μακκαβαίων: 16. Χωρίζονται σε 4 μέρη: α. Εισαγωγή (κκ. 1-2), β. Ο Ιούδας ο Μακκαβαίος (κκ. 3-9,22). γ. Ο Ιωνάθαν (κκ. 9,23- 12,53) και δ. Ο Σίμων (κκ. 13-16).

Θέμα του βιβλίου Α' Μακκαβαίων: Το περιεχόμενο του βιβλίου «Α' Μακκαβαίων» αναφέρεται στην επανάσταση που προκάλεσαν τα αντιιουδαϊκά μέτρα του Αντιόχου του Δ' του Επιφανούς (175-164 π.Χ.) και στους αγώνες που ακολούθησαν. Η αφήγηση καλύπτει περίοδο 40 ετών (175-135 π.Χ.) και αρχίζει με την ανάρρηση του Αντιόχου στο θρόνο, τα μέτρα που πήρε εναντίον των Ιουδαίων και την εξέγερση του ιερέα Ματταθία. Το κύριο μέρος του βιβλίου διαιρείται σε τρεις ενότητες που αναφέρονται στη δράση των τριών γιων του Ματταθία, οι οποίοι αναλαμβάνουν διαδοχικά την ηγεσία της επανάστασης. Ο Ιούδας ο Μακκαβαίος (166-161 π.Χ.) διεξάγει νικηφόρους αγώνες και αποκαθιστά τη λατρεία του Ναού της Ιερουσαλήμ. Ο πόλεμος όμως συνεχίζεται και τελικά ο Ιούδας σκοτώνεται στη μάχη. Τον διαδέχεται ο αδελφός του ο Ιωνάθαν (161-143 π.Χ.) ο οποίος εκμεταλλεύεται τις εσωτερικές αντιπαραθέσεις των Σελευκιδών για να διευρύνει την κυριαρχία του, αναλαμβάνει το αξίωμα του αρχιερέα, αλλά τελικά συλλαμβάνεται από τους εχθρούς του και φονεύεται. Ανάλογη πολιτική, με μεγαλύτερη επιτυχία ακολουθεί και ο αδελφός και διάδοχός του ο Σίμων (142-135 π.Χ.), ο οποίος αναγορεύεται μέγας αρχιερέας, στρατηγός και ηγούμενος των Ιουδαίων, αλλά τελικά πέφτει και αυτός θύμα πολιτικής δολοφονίας.

Σκοπός του συγγραφέα: Ο συγγραφέας κάνει τη συγγραφή του βιβλίου γύρω στο 100 π.Χ. και επιχειρεί να δώσει ένα πλήρες χρονικό της Μακκαβαϊκής εξέγερσης και ταυτόχρονα να εξυμνήσει τους αγώνες των Ασμοναίων υπέρ της πατρικής πίστης, των ιουδαϊκών εθίμων, αλλά και της πολιτικής ελευθερίας. Στη δράση των ηρώων του διαβλέπει την προσπάθεια αποκατάστασης του θεοκρατικού ιδεώδους. Γι' αυτό και το βιβλίο αποτελεί πολύτιμη πηγή για την ιστορία της περιόδου στην οποία αναφέρεται.

Β' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ (ΧΚ)

Το «Β' Μακκαβαίων» γράφτηκε πρωτοτύπως στα ελληνικά ως επιτομή ενός πεντάτομου έργου κάποιου Ιάσονα Κυρηναίου. Στον Χριστιανικό Κανόνα και στην Ελληνική Μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο') το βιβλίο αυτό κατατάσσεται στα «Ιστορικά Βιβλία» της Π.Δ. αλλά δεν συμπεριλαμβάνεται στην Εβραϊκή Βίβλο. Δεν αποτελεί συνέχεια του προηγούμενου ομωνύμου βιβλίου, αλλά είναι ανεξάρτητο έργο. Ο τίτλος του οφείλεται στο περιεχόμενό του, που αναφέρεται σε γεγονότα της ίδιας με το Α' Μακκαβαίων περιόδου.

Κεφάλαια Β' Μακκαβαίων: 5. Χωρίζονται σε 4 μέρη: α. Εόρτιες επιστολές (κκ. 1,1-2,18), β. Πρόλογος. γ. Η αντιουδαϊκή πολιτική των Σελευκιδών και οι διαμάχες για την αρχιερατεία (κκ. 3-7) και δ. Η μακκαβαϊκή επανάσταση: Πρώτες νίκες του Ιούδα – Θάνατος του Αντιόχου – συνέχιση του απελευθερωτικού αγών – θάνατος του Νικάνορα (κκ. 8-15).

Θέμα του βιβλίου Β' Μακκαβαίων: Η αφήγηση καλύπτει περίοδο 15 ετών και αρχίζει με το τέλος της βασιλείας του Σελεύκου Δ' του Φιλοπάτορα (187-175 π.Χ.) και ολοκληρώνεται με την τελευταία νίκη του Ιούδα του Μακκαβαίου, λίγο πριν το θάνατό του (161 π.Χ.) Στα δύο πρώτα κεφάλαια περιέχονται δύο επιστολές των Ιουδαίων της Ιερουσαλήμ προς τους συμπατριώτες τους στην Αίγυπτο με τις οποίες τους πληροφορούν για τη γιορτή των Εγκαινίων του ναού και τους καλούν να γιορτάσουν μαζί τους. Ακολουθεί αναφορά στην πολιτική των Σελευκιδών κατά των Ιουδαίων, αλλά και στις διαμάχες για την εξασφάλιση του αρχιερατικού αξιώματος. Η ενότητα τελειώνει με την περιγραφή του μαρτυρίου του γέροντα γραμματέα Ελεάζαρου, καθώς και των επτά αδελφών και της μητέρας τους.

Το υπόλοιπο έργο είναι αφιερωμένο στην έκθεση της ιστορίας που περιγράφεται στα 7 πρώτα κεφάλαια του Α' Μακκαβαίων. Η έκθεση γίνεται σε δύο ενότητες που ολοκληρώνονται, η πρώτη με το θάνατο του Αντίοχου Δ' του Επιφανούς, ο οποίος βεβήλωσε τον ναό, και η δεύτερη με το θάνατο του στρατηγού Νικάνορα, ο οποίος απείλησε τον ναό. Στο τέλος της κάθε ενότητας γίνεται λόγος για τη θεσμοθέτηση μιας αντίστοιχης γιορτής, στις οποίες αναφέρονται και τὰ δύο εόρτια γράμματα των δύο πρώτων κεφαλαίων. Δηλαδή στην εορτή της Σκηνοπηγίας* και στην εορτή των Εγκαινίων του Ναού**.

Σκοπός του συγγραφέα του Β' Μακκαβαίων: Μέσα από την ιστορική αφήγηση ο συγγραφέας επιχειρεί να τονίσει τη θρησκευτική πλευρά της μακκαβαϊκής εξέγερσης και να δώσει τη θεολογική ερμηνεία των γεγονότων. Το ενδιαφέρον του επικεντρώνεται στο ναό και στη διατήρησή τους, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην πιστότητα στο νόμο και προβάλλεται η ιδέα του μαρτυρίου υπέρ της πίστεως καθώς η ιδέα της ανταποδόσεως και του εξιλαστηρίου πάθους και η ελπίδα στη μετά θάνατον ζωή, ενώ ταυτόχρονα διακηρύσσεται η πίστη στην ανάσταση των νεκρών.

* Η εορτή της Σκηνοπηγίας είναι μεγάλη Ιουδαϊκή εορτή σε ανάμνηση της εποχής που οι Ισραηλίτες ζούσαν στην έρημο σε σκηνές. Γιορταζόταν με την ευκαιρία του τέλους της συγκομιδής των καρπών στις αρχές του Οκτωβρίου γι' αυτό και ονομάζεται και εορτή της Συγκομιδής. Οι προσκυνητές πήγαιναν στα Ιεροσόλυμα και ζούσαν κατά τις οκτώ ημέρες της γιορτής σε πρόχειρες σκηνές. Το χαρούμενο χαρακτήρα της γιορτής τον υπογράμμιζαν οι φωταψίες στο Ναό και η άντληση νερού από την πηγή του Σιλwάμ για τίς θυσίες.

** Η εορτή των Εγκαινίων του Ναού είναι οκταήμερης διάρκειας γιορτή (εβρ. Χανουκκά) που θεσπίστηκε το 165 π.Χ. από τον Ιούδα Μακκαβαίο σε ανάμνηση της απόδοσης του ναού της Ιερουσαλήμ και πάλι στη λατρεία του Θεού, μετά τή βεβήλωσή του από τον Αντίοχο Δ' Επιφανή, ο οποίος είχε οικοδομήσει εκεί το 167 π.Χ. θυσιαστήριο του Δία. Γιορταζόταν κατά τὰ μέσα Δεκεμβρίου με μεγάλη φωταψία.

Γ' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ (ΧΚ)

Το βιβίο «Γ' Μακκαβαίων» αν και φέρει τον ίδιο τίτλο με τα δύο προηγούμενα, αναφέρεται σε εντελώς διαφορετικά με εκείνα γεγονότα που διαδραματίζονται στην Αίγυπτο και σε παλαιότερη εποχή, πριν από την μακκαβαϊκή επανάσταση. Πιθανότατα ο τίτλος του οφείλεται στον παραλληλισμό των διωγμών που αντιμετώπιζαν οι Ιουδαίοι της Αιγύπτου προς εκείνους των συμπατριωτών τους της Παλαιστίνης. Γράφτηκε πρωτοτύπως στα ελληνικά και στον Χριστιανικό Κανόνα το βιβλίο αυτό κατατάσσεται στα «Ιστορικά Βιβλία» της Π.Δ. αλλά δεν συμπεριλαμβάνεται στην Εβραϊκή Βίβλο. Κεφάλαια Γ' Μακκαβαίων: 7. Χωρίζονται σε 3 μέρη: α. Ο Πτολεμαίος επιχειρεί να βεβηλώσει το ναό (κκ. 1,1-2,24), β. Οι διωγμοί των Ιουδαίων της Αιγύπτου (κκ. 2,25-4,21) και γ. Η θαυμαστή σωτηρία των Ιουδαίων (κκ. 5-7).

Θέμα του βιβλίου Γ' Μακκαβαίων: Η αφήγηση ενός επεισοδίου της εποχής του Πτολεμαίου Δ' του Φιλοπάτορα (221-205 π.Χ.) ο οποίος συγκέντρωσε τους Ιουδαίους της Αλεξάνδρειας στον ιππόδρομο για να καταπατηθούν από ελέφαντες. Με την παρέμβαση δύο αγγέλων ύστερα από την προσευχή του ιερέα Ελεάζαρ, οι ελέφαντες καταπάτησαν τους διώκτες των Ιουδαίων, οι οποίοι μετά τη σωτηρία τους ανέκτησαν τα δικαιώματά τους και θέσπισαν αναμνηστική γιορτή.

Σκοπός του συγγραφέα Γ' Μακκαβαίων: Ο συγγραφέας γράφει ένα εποικοδομητικό έργο για να τονίσει τη σημασία της προσευχής και την παρέμβαση του Θεού υπέρ του πιστού λαού του. Θέλει να ενθαρρύνει και να παρηγορήσει τους Ιουδαίους της Αιγύπτου και να δικαιολογήσει την τοπική γιορτή της ιουδαϊκής παροικίας της Αιγύπτου (7 ημέρες δοξολογίας για τη σωτηρία τους, αναμνηστική στήλη, ίδρυση ναού στη θέση του συμποσίου).